

Detta är det tredje numret av SOFIA-nytt - ett nyhetsbrev om den vetenskapliga studien SOFIA (Social Och Fysisk utveckling, Insatser och Anpassning). Studien genomförs i samarbete mellan Karlstads kommun och forskare vid Örebro och Karlstads universitet.

SOFIA-studien startade under 2010 och rör 2 121 barn födda 2005, 2006 och 2007 vars vårdnadshavare gav sitt samtycke och som hade plats i kommunal eller enskild förskola under 2010. Studien innebär att vårdnadshavare, pedagoger, förskolechefer och rektorer svarar på enkäter.

Det övergripande syftet med SOFIA-studien är att bättre förstå utvecklingen av barns sociala, fysiska och psykiska hälsa, inklusive normbrytande beteende (såsom att bryta mot regler och vara trotsig). Ett annat viktigt syfte är att studera vilka insatser som ges och hur samverkan sker över tid kring barn med uppmärksammade svårigheter. Det långsiktiga målet med SOFIA-studien är att ge kunskap om barns utveckling som kan användas för att förbättra insatser och det praktiska arbetet med barn.

FANTASTISKA FÖRSTA TVÅ ÅR FÖR SOFIA-STUDIEN!

Hela 97% av de vårdnadshavare som svarade på frågeformuläret 2010 gjorde det nu igen under 2011. Vi fick dessutom åter igen en svarsfrekvens på 100% från pedagoger och förskolechefer.

RESULTAT FRÅN SOFIA-STUDIEN – OM ORO OCH INSATSER I FÖRSKOLAN

Staffan Janson (bilden) är barnläkare och professor i folkhälsovetenskap vid Karlstads universitet och handleder ett av de doktorsavhandlingsarbeten som skrivs inom SOFIA-studien av doktoranden Birgitta Svensson (bilden till höger på nästa sida). Birgitta tittar närmare på orosbilden för barnens hälsa och utveckling och vilket stöd som ges till barnen i förskolan.

Resultat från SOFIA-studien visar att det finns skillnader mellan pojkar och flickor vad gäller både oro och särskilt stöd i förskolan. Personal och föräldrar oroar sig mer för pojkar än för flickor och det är också fler pojkar än flickor som har särskilt stöd i förskolan.

Det är troligtvis så att uppmärksamheten på pojkar beror både på att pojkar generellt sett utvecklar sina problem tidigare än flickor och att vissa problem, till exempel utagerande beteende, är tydligare och mer vanligt hos pojkar, vilket vi också ser i SOFIA-studien. Nedstämdhet, som i högre åldrar är vanligare hos flickor, kan vara svårare att förstå sig på när barnen är små och vi behöver mer kunskap om hur den typen av svårigheter utvecklas och förändras över tid.

”SOFIA-studien visar också att personalen på förskolorna oroar sig betydligt mindre för barnens fysiska hälsa jämfört med föräldrarna”

Mycket talar för att kronisk sjukdom hos barn har större betydelse för psykiskt välbefinnande, inlärningsförmåga och social utveckling än vad vi tidigare har förstätt. Dessutom är det så att både SOFIA-studien och tidigare studier visar att ansvaret för samarbete kring barn med långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning oftast läggs på föräldrarna, vilket innebär en tung belastning på dem.

SOFIA-studien visar också att personalen på förskolorna oroar sig betydligt mindre för barnens fysiska hälsa än vad föräldrarna gör. Vi ser även att personalen inte alltid är medveten om att ett barn har en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Det här är viktigt att notera. Resultaten från SOFIA-studien tyder på att förskolan behöver uppmärksamma dessa barn mer än vad man gjort hittills.

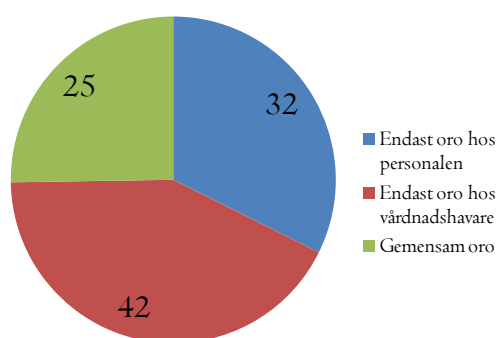
”Överlag verkar det vara så att vårdnadshavarna i ganska liten utsträckning uppfattar pedagogernas oro för barnets hälsa eller utveckling”

Samarbete och bra kommunikation mellan vårdnadshavare och pedagoger är enormt viktigt för att barn ska få den hjälp det behöver och har rätt till. Det här tittar vi därför särskilt på i SOFIA-studien.

Överlag verkar det vara så att vårdnadshavarna i ganska liten utsträckning uppfattar pedagogernas oro för barnets hälsa eller utveckling. I åtta av tio fall uppger personalen att de informerat vårdnadshavaren om att de känner oro för barnets hälsa eller utveckling, men endast en fjärdedel av vårdnadshavarna uppger att de uppfattat personalens oro.

SOFIA studien visar också att personal och vårdnadshavare inte alltid oroar sig för samma barn. I figuren nedan ger vi ett exempel på hur det kan se ut inom ett specifikt område. Den gemensamma oron för i det här fallet barns inlärningsförmåga, rör endast en fjärdedel (25 %) av de barn som det finns en oro för just inlärningsförmågan. I sju till åtta av tio fall är det antingen endast personalen eller endast vårdnadshavaren som oroar sig.

Oro för barnets inlärningsförmåga (%)

Ungefär tre procent av barnen i SOFIA-studien får enligt personalen särskilt stöd i förskolan. Fyra påståenden ställdes till personalen om deras upplevelse av stödet, se tabellen till höger. Personalen tycker att stödet i de flesta fall motsvarar barnets behov, men inte lika ofta att stödet ges i tillräcklig omfattning till barnet och till dem som personal.

Förutom de barn som redan har särskilt stöd i förskolan så upplever personalen att ytterligare nästan fyra procent skulle behöva stöd. SOFIA-studien visar att barnen som skulle

Pedagogers svar på frågor om de barn som har insatser i förskolan.

	Stämmer helt	Stämmer till stor del	Stämmer till viss del	Stämmer inte alls
Stödet motsvarar barnets behov	27 %	49 %	22 %	2 %
Barnet gör de framsteg som förväntades när stödet sattes in	21 %	38 %	36 %	5 %
Stödet ges i tillräcklig omfattning	18 %	43 %	22 %	17 %
Som personal får jag det stöd jag behöver för att kunna hjälpa barnet	24 %	36 %	29 %	11 %

behöva stöd, men som ännu inte har det, i genomsnitt är yngre och har mer beteendeproblem och svårigheter i inläring jämfört med de barn som har stöd.

Det visade sig också att kommunikationen mellan personal och vårdnadshavare är sämre för gruppen barn som skulle behöva stöd jämfört med för de barn som har stöd.

De resultat som vi hittills tagit fram kring orosbild, kommunikation och särskilt stöd visar på att förskolorna kan bli bättre på att vara tydliga i samtalet med vårdnadshavarna. Att vara medveten om att vårdnadshavare och pedagoger sällan oroar sig för samma barn är särskilt viktigt.

”...kommunikationen mellan personal och vårdnadshavare är sämre för gruppen barn som skulle behöva stöd jämfört med för de barn som har stöd”

SOFIA-STUDIEN VIKTIG FÖR UTVECKLINGEN INOM FÖRSKOLAN OCH SKOLAN

SOFIA-studien genomförs i samarbete mellan Karlstads kommun och forskare vid Örebro och Karlstads universitet. Anna-Lena Norlander Groth (bilden till höger), kvalitetschef på barn- och ungdomsförvaltningen i Karlstads kommun är en av nyckelpersonerna i SOFIA-studien. Läs en intervju här med Anna-Lena om SOFIA-studiens betydelse.

Hur kommer det sig att intresset är så stort för just SOFIA-studien?

- Vi gör det här tillsammans, föräldrar, pedagoger och forskare. Alla bidrar och man känner att det är viktigt att vara delaktigt i studien för att nå ett så bra resultat som möjligt.

- Svarefrekvensen i studien är mycket hög. Vi tror att det beror på att vi har lyckats föra fram hur betydelsefullt det är för oss att våra förskolor och skolor deltar. Engagemanget har varit stort hos politiker, chefer, pedagoger och inte minst hos alla fantastiska föräldrar som har tagit sig tid att svara. Vi har ett mycket bra samarbete mellan kommunen och Karlstads och Örebro universitet vilket underlättar arbetet. Det här är några faktorer som har bidragit till det stora intresset, berättar Anna-Lena Norlander Groth, kvalitetschef på barn- och ungdomsförvaltningen i Karlstads kommun.

”Genom arbetet med SOFIA-studien får vi också ny kunskap om barns utveckling och om föräldrars upplevelser och situation”

Varför är SOFIA-studien så viktig för barnen och deras föräldrar?

- Att Karlstad får vara med i studien är en unik möjlighet både för våra förskolor och skolor. Nu kan vi bli uppmärksamma på frågor och förbättringsområden i ett tidigare skede.

- Genom arbetet med SOFIA-studien får vi också ny kunskap om barns utveckling och om föräldrars upplevelser och situation. Vi får mer information om vår egen verksamhet och vilken betydelsen den har för barnen och deras föräldrar.

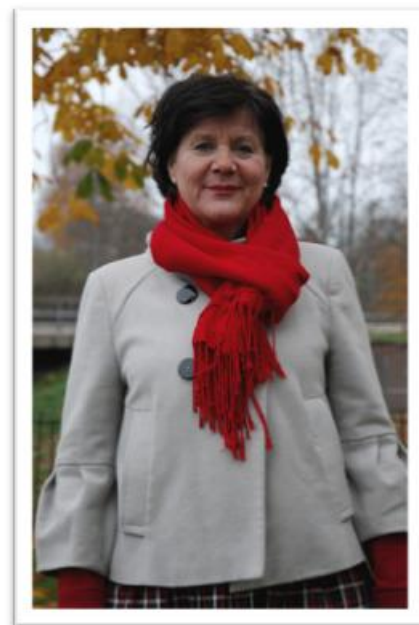
- All den här kunskapen ger en god grund för vårt fortsatta arbete. Vi vill att förskolorna och skolorna i Karlstad ska utvecklas och bli ännu bättre.

Vad är det som kan bli bättre?

- I takt med att vi får ny kunskap om våra barns behov kan vi kompetensutveckla oss på ett bättre sätt än tidigare. Det kan också handla om att man riktar medel mer effektivt än vad vi gör idag.

”Målsättningen är att det ska bli bättre för barnen. Om vi ser våra barns signaler tidigt så blir också våra insatser rätt från början”

- Hur vi samtalar med föräldrar om vår oro för deras barn är också ett utvecklingsområde. Vår samverkan i kommunen kring barn som behöver särskilt stöd kan förbättras genom ett nära samarbete med barnavårdcentralerna och socialtjänsten.

- Målsättningen är att det ska bli bättre för barnen. Om vi ser våra barns signaler tidigt så blir också våra insatser rätt från början.

Hur jobbar förskolorna med resultaten?

- Vi har valt ut viss information som vi studerar och analyserar särskilt noga. Det är ett omfattande material som vi kommer att ha användning av inom fler områden på sikt. I första skedet tittar vi exempelvis på hur föräldrarna upplever kontakten med förskolans personal. Om personal och föräldrar har fokus på olika saker hos barnen är det också betydelsefull information för oss.

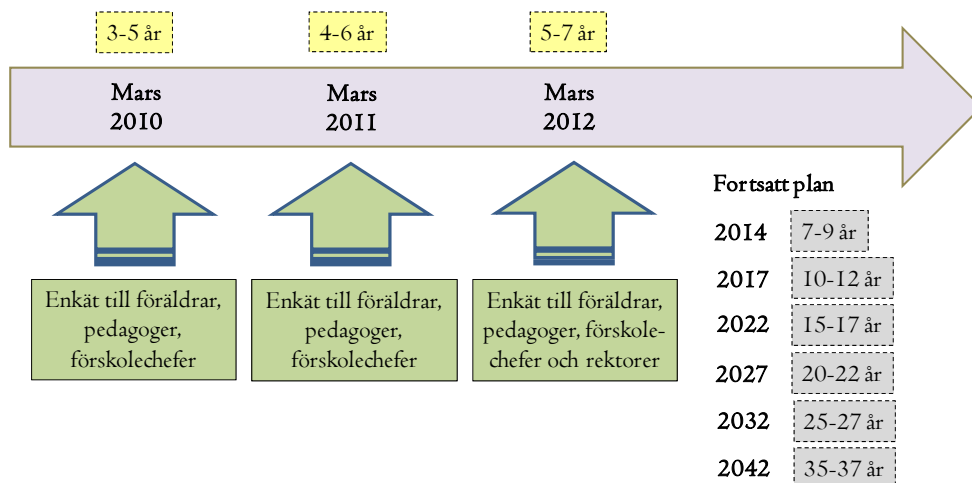
- Informationen vi får genom SOFIA-studien är ett värdefullt underlag i våra diskussioner på arbetslagsträffar och pedagogiska utvecklingsmöten. All kunskap från studien kan vi använda i vårt kontinuerliga förbättringsarbete.

Kommer resultaten från SOFIA-studien att märkas på förskolorna nu?

- Helt klart kommer studien ge avtryck i våra förskolor och skolor i Karlstads kommun. Förhoppningsvis också i landet, ja kanske även utanför Sverige.

- Arbetet med resultaten är mycket långsiktigt och på ett eller annat sätt kommer föräldrarna att märka förändringar i hur vi arbetar redan nu. Våra pedagoger kommer exempelvis att ta upp vissa av frågorna på föräldramöten eller vid barnens utvecklingssamtal.

PLAN FÖR SOFIA- STUDIEN

SOFIA-STUDIEN STUDERAR BARNNS UTVECKLING PÅ ETT VÄRLDSUNIKT SÄTT!

Henrik Andershed (bilden till höger) är docent vid Örebro universitet och vetenskapligt ansvarig för SOFIA-studien. Hör här om hur planerna ser ut framåt och hur studien kommer att bidra med kunskap av både nationellt och internationellt intresse.

”Studien får stor uppmärksamhet tack vare det unika innehållet i studien men inte minst också tack vare den höga svarsfrekvensen.”

- Jag vill här passa på att tacka er alla; föräldrar, pedagoger och inte minst er förskolechefer och verksamhetsansvariga för ert stora engagemang! Precis som i första vågen har alla jobbat hårt för att svara på frågorna nu under andra vågen, som avslutades i september.

- Vi arbetar med flera vetenskapliga delarbeten inom SOFIA-studien. Två doktorsavhandlingar skrivs. Vi studerar bland annat just nu vad som förklarar att vissa barn mår bra trots att man utsätts för risker. Vi studerar också vilka egenskaper hos barnet som hänger ihop med beteendeproblem samt vilka barn som får insatser i förskolan och vilka som inte får det, men som kanske behöver det.

- Vi tar nu också fram resultat som är av speciellt intresse för förskolornas verksamheter. Det handlar bland annat om kvaliteten i kontakten mellan pedagogerna och föräldrarna.

- Under 2010 och 2011 har vi vid flertalet tillfällen presenterat resultat från SOFIA-studien i Sverige och utomlands på konferenser och seminarier. Studien får stor

uppmärksamhet tack vare det unika innehållet i studien men inte minst också tack vare den höga svarsfrekvensen.

”Jag är övertygad om att SOFIA-studien kommer att väcka mer och mer intresse ju längre den pågår eftersom det är barnens utveckling över tid som är det mest intressanta.”

- Jag är övertygad om att SOFIA-studien kommer att väcka mer och mer intresse ju längre den pågår eftersom det är barnens utveckling över tid som är det mest intressanta. I figuren överst på denna sida ser du hur planerna ser ut framåt för SOFIA-studien.

- Jag hoppas att du som deltagare i SOFIA-studien uppskattar dessa nyhetsbrev och du får gärna komma med förslag på framtida innehåll. Kontakta oss via www.sofiastudien.se.

- Ditt deltagande i SOFIA-studien är väldigt viktigt och jag hoppas verkligen att du vill fortsätta att vara med!

KARLSTADS KOMMUN

**Hoppas du är med igen i mars 2012
då nästa våg startar!
www.sofiastudien.se**